

Rapport

Een onderzoek naar de gemeentelijke informatieverstrekking aan EU-onderdanen rond de Europese verkiezingen

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Nationale ombudsman de klacht over burgemeester en wethouders van Weststellingwerf gegrond

Datum: 8 juni 2015

Rapportnummer: 2015/090

KLACHT

Verzoeker klaagt erover dat de gemeente Weststellingwerf hem, als inwoner met de nationaliteit van een andere EU lidstaat, in het kader van de Europese Parlementsverkiezingen van 2014 onvoldoende actief heeft geïnformeerd over de verplichting om zich tijdig te registreren als hij in Nederland wilde stemmen.

BEVINDINGEN

Wat is er gebeurd?

De heer Kournik¹ woont sinds 2009 in Nederland. Hij heeft de Tsjechische nationaliteit. Hij wil graag in Nederland stemmen. In mei 2014 ontvangt zijn Nederlandse partner een stempas voor de verkiezingen van het Europese parlement. Omdat hij geen stempas heeft ontvangen, neemt hij contact op met de gemeente. Daar krijgt hij te horen dat hij voor het Europese Parlement alleen in Nederland mag stemmen als hij tijdig een zogenaamd Y32 formulier heeft ingevuld (zie achtergrond onder 2) Dat heeft hij niet gedaan. Kournik vindt dat de gemeente hem hierover vooraf had moeten informeren. Hij heeft nog op de website van de gemeente gekeken en daar stond niets speciaals voor EU-onderdanen. Doordat hij niet tijdig op de hoogte was, kan hij niet in Nederland stemmen.

Stemrecht bij Europese verkiezingen

Bij de verkiezingen van het Europese parlement geldt als uitgangspunt dat onderdanen van een lidstaat van de Europese Unie die stemgerechtigd zijn op de vertegenwoordigers van hun eigen land mogen stemmen. Diegene die in een ander land woont, kan besluiten om in dat land te stemmen op de vertegenwoordigers van dat land. Als iemand dat wil, moet hij dat kenbaar maken. Daarvoor moet hij het Y32 formulier invullen. Op basis van dat formulier wordt dan tussen de lidstaten vastgesteld voor welke landsvertegenwoordiging de betrokkene stemt. Daarmee wordt voorkomen dat mensen dubbel kunnen stemmen. Die afstemming tussen de lidstaten moet voorafgaand aan het verzenden van de stembiljetten plaatsvinden. Daarom is er een uiterste datum vastgesteld waarop iemand dit formulier in moet vullen om voor een Europese verkiezing in het zogenoemde woonland te kunnen stemmen. Die uiterste datum is vastgesteld op de dag waarop de kandidatenlijsten uiterlijk moeten worden ingediend.

Informatie taak gemeenten

In Nederland geldt dat de gemeente de stembiljetten verstrekt. De gemeente heeft daarbij ook de taak ervoor te zorgen dat de inwoners op de hoogte zijn van hun mogelijkheden om te stemmen. Uit de Kieswet (zie achtergrond onder 1) blijkt dat de EU-onderdanen in een gemeente in ieder geval de eerste keer persoonlijk moeten worden ingelicht over de mogelijkheid om in Nederland te stemmen. Bij volgende verkiezingen hoeven de EU-onderdanen volgens de Kieswet niet actief te worden benaderd. Wel moeten gemeenten de informatie over deze mogelijkheid voorafgaand aan Europese

¹ Dit is een gefingeerde naam.

verkiezingen actief bekendmaken. Uit het negende lid van artikel Y32 van de Kieswet (zie achtergrond onder 1) blijkt dat de gemeente deze informatie uiterlijk zes weken voor de datum van kandidaatstelling openbaar moet maken. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken adviseert gemeenten om de EU-onderdanen voorafgaand aan elke Europese verkiezingen persoonlijk te informeren (zie achtergrond onder 3).

Standpunt gemeente

De gemeente Weststellingwerf vindt dat zij voldoende heeft gedaan. De heer Kournik woonde al sinds 2008 in Nederland. In 2009 zijn er ook Europese verkiezingen geweest. Hij woonde toen in Utrecht en de gemeente Utrecht heeft laten weten dat zij de EU-onderdanen een half jaar voor de verkiezingen een brief stuurde waarin uitgelegd werd dat zij het bijgevoegde Y32 formulier in konden vullen als zij in Nederland wilden stemmen. Daarom had de heer Kournik in ieder geval kunnen weten dat hij zelf actief moest worden om in Nederland te kunnen stemmen.

De gemeente Weststellingwerf vindt het niet nodig om alle EU-onderdanen iedere keer voorafgaand aan een Europese verkiezing aan te schrijven. In de huis-aan-huisbladen is in maart en april 2014 informatie over de komende verkiezingen geplaatst. Daarbij is niet rechtstreeks en dus niet nadrukkelijk aangegeven dat EU-burgers die in Nederland willen stemmen zich tijdig moeten registreren. In de tekst wordt verwezen naar de website van de gemeente en www.verkiezingen2014.nl. Door personele omstandigheden moest een gedetacheerde medewerker vanaf 13 november 2013 de verkiezingen van 2014 helemaal alleen voor gaan bereiden. Uit praktische overwegingen heeft de gemeente er voor gekozen om te verwijzen naar de website www.verkiezingen2014.nl. De gemeente geeft aan dat de informatie op www.verkiezingen2014.nl onder het kopje "Mag ik stemmen" voor de verkiezingen van 22 mei 2014 niet meer te achterhalen is.

Op de website van de gemeente stond onder andere "Bij de verkiezingen voor de Nederlandse leden van het Europese Parlement mag iedereen stemmen die op de dag van de stemming 18 jaar of ouder is en de Nederlandse nationaliteit óf de nationaliteit van een andere lidstaat van de Europese Unie heeft, en niet uitgesloten is van het kiesrecht. "

Reactie Kournik

De gemeente heeft hoe dan ook niet tijdig actief informatie verstrekt en de informatie is ook niet duidelijk genoeg. De gemeente stelt dat er informatie in de huis-aan-huisbladen van maart 2014 is verschenen. De gemeente stuurt echter alleen een kopie van een huis-aan-huisblad van april mee. Maar zelfs als de gemeente in het huis-aan-huisblad van maart informatie over de aanstaande verkiezingen heeft verspreid, is dat in ieder geval niet tijdig geweest. Omdat de EU-onderdanen uiterlijk op de dag van de kandidaatstelling - 8 april 2014 – het formulier moesten inleveren, bestond op grond van de Kieswet de verplichting om uiterlijk zes weken voordien de informatie actief beschikbaar te stellen. Met een publicatie in maart wordt daar niet aan voldaan.

Verder blijkt uit de informatie ook niet dat EU-onderdanen iets moeten ondernemen om in Nederland te kunnen stemmen. De tekst in de kranten verwijst naar de website van de gemeente en naar de website over de verkiezingen. In de tekst op de website van de

gemeente staat niet dat EU-onderdanen alleen in Nederland kunnen stemmen als zij een formulier hebben ingevuld.

De heer Kournik vindt het belangrijk om zijn stemrecht te kunnen uitoefenen. Hij vindt dat de gemeente zich daar onvoldoende voor heeft ingespannen en dat in ieder geval in de toekomst beter moet doen.

BEOORDELING NATIONALE OMBUDSMAN

Het vereiste van goede informatieverstrekking houdt in dat de overheid ervoor zorgt dat de burger de juiste informatie krijgt en dat deze informatie klopt en volledig en duidelijk is. Zij verstrekt niet alleen informatie als de burger erom vraagt, maar ook uit zichzelf. Dat betekent onder andere dat een overheidsinstantie ervoor moet zorgen dat informatie tijdig beschikbaar en goed vindbaar is.

Stemrecht voor alle burgers is een belangrijk fundament voor een democratische samenleving. Dat maakt dat de overheid zich in moet zetten om de burgers de gelegenheid te bieden van hun stemrecht gebruik te maken. Informatieverstrekking vormt daarbij een belangrijk onderdeel.

Dat de overheid dit ook voor EU-onderdanen belangrijk vindt, blijkt uit de Kieswet en uit de circulaires die het Ministerie van BZK hierover aan de gemeente stuurt. Het is aan elke gemeente afzonderlijk om vast te stellen op welke manier zij dit uitvoert. Een behoorlijke uitvoering vergt wel dat een gemeente handelt conform de Kieswet en er voldoende voor zorgt dat de EU-onderdanen tijdig een bewuste keuze kunnen maken over de mogelijkheid om in Nederland te stemmen.

Uit het vijfde lid van artikel Y32 van de Kieswet blijkt dat de gemeente waar een EU-onderdaan zich voor het eerst in Nederland vestigt, deze EU-onderdaan een formulier toe moet sturen waarmee hij zich in Nederland als kiesgerechtigde kan registreren. De heer Kournik vestigde zich vanuit een andere Nederlandse gemeente in Weststellingwerf. Daarom rustte op de gemeente Weststellingwerf niet de wettelijke verplichting om hem persoonlijk een Y32 formulier toe te sturen. De gemeente Weststellingwerf heeft ervoor gekozen om de heer Kournik voorafgaand aan de EU-verkiezingen niet persoonlijk aan te schrijven. Dat is een keuze die een gemeente mag maken en die past binnen de grenzen van de wettelijke verplichtingen die gemeenten hebben. Dat ligt anders voor de verplichting om tijdig en actief in algemenere zin informatie te verspreiden.

De gemeente heeft aangegeven dat de heer Kournik op de hoogte moest zijn van het feit dat hij om te kunnen stemmen een Y32 verklaring in moest dienen. Zij heeft bij de gemeente waar Kournik eerst woonde navraag gedaan. Deze gemeente liet weten dat alle EU-onderdanen een half jaar voorafgaand aan de verkiezingen een Y32 verklaring ontvingen. De heer Kournik zou ook zo'n verklaring hebben ontvangen. De heer Kournik kon zich niet herinneren of hij die verklaring had ontvangen. Hij heeft de vorige keer in Tsjechië gestemd.

Of de heer Kournik de verklaring toentertijd heeft ontvangen of niet, doet niet af aan de verplichting van de gemeente om in ieder geval op grond van het negende lid van artikel Y32 van de Kieswet voorafgaand aan de EU-verkiezingen in algemene zin actieve informatie te verspreiden over de mogelijkheden van EU-onderdanen om in Nederland te stemmen.

De gemeente heeft naar eigen zeggen in maart 2014 informatie over de Europese verkiezingen in de huis-aan-huisbladen gepubliceerd. Gezien de termijn van zes weken voorafgaand aan de datum van de kandidaatstelling (8 april 2014) die in het negende lid van artikel Y32 van de Kieswet wordt genoemd, is dat in ieder geval niet tijdig geweest.

De informatie die de gemeente in de huis-aan-huisbladen liet opnemen, maakte slechts in algemene zin gewag van komende verkiezingen. Voor nadere informatie verwees de gemeente naar haar eigen website en naar de website www.verkiezingen2014.nl. Wellicht stond op de website verkiezingen2014 duidelijke informatie voor EU-onderdanen, maar dat is niet voldoende.

In de informatie in de huis-aan-huisbladen en op de website van de gemeente attendeerde de gemeente EU-onderdanen niet op hun bijzondere positie. In de huis-aan-huisbladen werd met geen woord gerept over EU-onderdanen. Op de eigen website vermeldde de gemeente dat onder andere EU-onderdanen die ouder dan 18 jaar zijn en het stemrecht niet hebben verloren kunnen stemmen. Hiermee wordt via beide informatiebronnen op geen enkele manier een voorbehoud gemaakt of aangegeven dat EU-onderdanen alleen in Nederland kunnen stemmen als zij een Y32 verklaring indienen of al hebben ingediend. Door hierover niets te vermelden, kunnen EU-onderdanen op het verkeerde been worden gezet. Door geen specifieke informatie of een waarschuwing op te nemen in de tekst, was de informatie voor de EU-onderdanen onvoldoende duidelijk en niet goed vindbaar. De gemeente heeft daarmee niet voldaan aan haar verplichting om de informatie voor de EU-onderdanen actief beschikbaar te stellen.

De Nationale ombudsman acht de onderzochte gedraging daarom niet behoorlijk.

Dit is voor de Nationale ombudsman aanleiding om een aanbeveling te doen.

CONCLUSIE

De Nationale ombudsman acht de klacht gegrond wegens strijd met het vereiste van goede informatieverstrekking.

AANBEVELING

De Nationale ombudsman beveelt het college van burgemeester en wethouders van Weststellingwerf aan er bij de volgende EU verkiezingen voor te zorgen dat EU onderdanen tijdig via huis-en-huisbladen en gemeentelijke website geattendeerd worden op het feit dat zij alleen in Nederland kunnen stemmen als zij een Y32 verklaring hebben ingediend.

De Nationale ombudsman

Reinier van Zutphen

ACHTERGROND

1. Kieswet

Artikel Y 31

De kiesgerechtigde niet-Nederlander die onderdaan is van een andere lidstaat van de Europese Unie die zijn werkelijke woonplaats in het Europese deel van Nederland heeft, neemt aan de verkiezing deel hetzij in het Europese deel van Nederland, hetzij in de lidstaat waarvan hij onderdaan is.

Artikel Y 32

1. Burgemeester en wethouders registreren de kiesgerechtigdheid van de in [artikel Y 3, onder b](#), bedoelde personen die ingezetene zijn van de gemeente, indien zij daartoe een schriftelijk verzoek hebben ingediend.
2. Bij het verzoek vermeldt verzoeker zijn adres van verblijf en, voor zover van toepassing, de plaats in de lidstaat waarvan hij onderdaan is, waar hij het laatst als kiezer was geregistreerd. Bij het verzoek legt verzoeker een kopie over van een document als bedoeld in [artikel 1 van de Wet op de identificatieplicht](#). Voorts verklaart hij dat hij in de lidstaat waarvan hij onderdaan is, niet van het kiesrecht is uitgesloten en dat hij het kiesrecht uitsluitend in Nederland zal uitoefenen.
3. Verzoeken die worden ontvangen na de dag van de kandidaatstelling blijven voor de daaropvolgende verkiezing buiten beschouwing.
4. Bij algemene maatregel van bestuur wordt geregeld waar en wanneer het formulier voor het verzoek, kosteloos, voor de kiezers verkrijgbaar is. Van het formulier maken de verklaringen, bedoeld in het tweede lid, deel uit. Bij ministeriële regeling wordt voor het formulier een model vastgesteld.
5. Burgemeester en wethouders zenden aan de niet-Nederlander, die de nationaliteit van een andere lidstaat van de Europese Unie heeft, en die zich van buiten het Europese deel van Nederland vestigt in de gemeente, een formulier toe waarmee hij registratie van zijn kiesgerechtigdheid kan verzoeken.
6. Burgemeester en wethouders beslissen op het verzoek uiterlijk op de zevende dag nadat zij het verzoek hebben ontvangen en maken de beslissing onverwijld aan de verzoeker bekend.
7. Indien burgemeester en wethouders van een andere lidstaat bericht hebben ontvangen dat een niet-Nederlander die onderdaan is van die lidstaat aldaar van het kiesrecht is uitgesloten, registreren zij de kiesgerechtigdheid van betrokkene niet.
8. Nadat het verzoek om registratie is ingewilligd, delen burgemeester en wethouders aan de door de desbetreffende lidstaat aangewezen autoriteit mede, dat betrokkene in Nederland als kiezer is geregistreerd. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld omtrent de wijze en het tijdstip waarop deze mededeling dient te geschieden.
9. Ten minste zes weken voor de kandidaatstelling brengt de burgemeester de mogelijkheid van registratie voor niet-Nederlanders die onderdanen zijn van andere lidstaten ter openbare kennis.

10. [Artikel D 9](#) is van overeenkomstige toepassing op een beschikking als bedoeld in dit artikel.

2. Model Y 32

Verklaring stemmen voor Europees Parlement in Nederland

U woont in Nederland en heeft de nationaliteit van een andere lidstaat van de Europese Unie. In dat geval kunt u kiezen in welk land u stemt voor het Europees Parlement. Met dit formulier verklaart u dat u in Nederland stemt en niet in uw lidstaat van herkomst. Wilt u in uw land van herkomst stemmen, dan hoeft u niets te doen.

Nadat u deze verklaring heeft ingeleverd, blijft u (zolang u in Nederland woont) in Nederland geregistreerd als kiezer voor het Europees Parlement. Wilt u weer stemmen in uw lidstaat van herkomst? Neem dan contact op met uw gemeente om deze verklaring in te trekken en meldt u bij de autoriteiten van die lidstaat.

Wanneer inleveren?

De gemeente waar u als kiezer staat geregistreerd, moet dit formulier uiterlijk 6 weken voor de datum van stemming hebben ontvangen. U ontvangt een stempas waarmee u kunt stemmen.

Identificatie

Voeg een kopie bij van een geldig identiteitsbewijs:

- Een geldig paspoort van een van de landen van de Europese Unie of de Europese Economische ruimte.
- Een geldige identiteitskaart van een van de landen van de Europese Unie of de Europese Economische ruimte.
- Een geldig rijbewijs van een van de landen van de Europese Unie of de Europese Economische ruimte.
- Een document waarover een vreemdeling volgens de Vreemdelingenwet 2000 moet beschikken ter vaststelling van zijn identiteit, nationaliteit of verblijfsrechtelijke positie.

Let op!

Het is strafbaar om te stemmen in zowel Nederland als uw lidstaat van herkomst. U kunt hiervoor een gevangenisstraf krijgen van maximaal een maand of een geldboete.

1. Uw gegevens

naam voornaam en overige voorletters Meisjesnaam (indien van toepassing): man
vrouw

adres woonplaats land

Nederland

geboortedatum geboorteplaats

laatste adres en woonplaats in de lidstaat van herkomst

2. Ondertekening

Ik verklaar dat ik niet van het kiesrecht ben uitgesloten, en dat ik niet in een andere lidstaat van de Europese Unie zal deelnemen aan de verkiezing van de leden van het Europees Parlement.

Datum _____

Handtekening _____

3. Nieuwsbrief 3 Verkiezingen leden van de Gemeenteraad en Europees Parlement, 2014, 22 november 2013

Deze nieuwsbrief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft tot doel u te informeren over onderwerpen die relevant zijn bij de komende verkiezing van het Europees Parlement.

Wij informeren u bij dezen reeds over de registratieprocedure voor de Europese verkiezingen voor EU-burgers die woonachtig zijn in Nederland. Dit doen wij, omdat de registratie voor kiezers buiten Nederland reeds op 22 november a.s. start. Van diverse gemeenten hebben wij het signaal gekregen dat het prettig zou zijn onderstaande informatie en bijhorende formulieren reeds nu al ter beschikking te stellen.

1. Europese Kiezers in Nederland en registratie door gemeenten

Niet-Nederlanders die afkomstig zijn uit een andere EU-lidstaat en in Nederland woonachtig zijn, kunnen onder een aantal voorwaarden hun stemrecht voor het Europees Parlement in Nederland uitoefenen. Deze mogelijkheid bestaat op grond van de Europese richtlijn 93/109/EG (betreffende het actief en passief kiesrecht voor EU-burgers die verblijven in een lidstaat waarvan zij geen onderdaan zijn), die uitgewerkt is in art. Y32 van de Kieswet. Voor deze groep kiezers geldt, in tegenstelling tot Nederlandse ingezetenen, dat zij zich expliciet (zij het eenmalig) moeten registreren als kiezer in Nederland voor de verkiezingen van het Europees Parlement. Daarbij is het van belang dat zij zich op de juiste manier registreren. In de onderstaande nieuwsbrief wordt dit proces nader toegelicht.

Op basis van de Kieswet (art. Y32) dienen burgemeester en wethouders deze personen op hun verzoek te registreren als kiezer in Nederland voor het Europees Parlement. Het gaat dan om personen ouder dan achttien jaar, die gevestigd zijn in Nederland en die beschikken over de nationaliteit van een andere lidstaat van de Europese Unie. Om stemgerechtigd te zijn mag de kiezer in kwestie daarnaast, zowel in Nederland als in het land van herkomst, niet uit het kiesrecht zijn ontzet. Wij adviseren u de groep burgers om wie het gaat actief aan te schrijven. Daartoe vindt u in de bijlagen bij de nieuwsbrief enkele hulpdocumenten.

2. Het Y32-formulier

Voor de registratie kan een niet-Nederlandse EU-burger die in Nederland wil stemmen voor het Europees Parlement gebruik maken van een zogeheten Y32 formulier. Dit formulier is vernoemd naar het bijbehorende artikel in de Kieswet. U bent als gemeente verantwoordelijk om deze inwoners op deze mogelijkheid te wijzen en hen het formulier ter beschikking te stellen (digitaal en op papier U dient dit te doen uiterlijk 6 weken voor de dag van kandidaatstelling (i.c. 25 februari 2014), maar eerder mag ook. Daartoe ontvangt u nu reeds deze informatie. Door dit formulier in te vullen verklaart de kiezer dat hij geregistreerd wil worden om in Nederland voor het Europees Parlement te stemmen. De kiezer moet tevens verklaren niet te zullen stemmen in het land van herkomst. Na registratie alsnog stemmen in het land van herkomst (dubbel stemmen) is strafbaar (zie art. Z8a Kieswet). Bij het formulier dient een kopie van een geldig identiteitsbewijs overlegd te worden. U mag, behalve een papieren versie, ook zowel het ondertekende verzoek als de kopie van het geldig identiteitsbewijs ingescand en per e-mail verstuurd accepteren als geldig ingediend verzoek. Wanneer burgemeester en wethouders het verzoek hebben ontvangen, beslissen zij hierover uiterlijk op de zevende dag na ontvangst. Zij maken hun beslissing zo snel mogelijk aan de verzoeker bekend. De verzoeken dienen uiterlijk op de dag van kandidaatstelling (i.c. 8 april 2014) te zijn ingediend.

Richting de Europese verkiezingen (rond maart 2014) zult u door het ministerie gevraagd worden de gegevens van de in uw gemeente geregistreerde EU-burgers per e-mail aan te leveren, zodat in Europees verband bepaald kan worden welke kiezer zich waar geregistreerd heeft en dubbel stemmen kan worden voorkomen.¹ U ontvangt over dit proces begin 2014 nadere informatie. (...)